

Sygn. akt I PK 305/15

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa S. O.
przeciwko Komendzie Wojewódzkiej Policji w O.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w O.
z dnia 2 czerwca 2015 r., sygn. akt IV Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. oddala wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015 r. oddalił apelację powoda S. O. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 10 lutego 2015 r. oddalającego powództwo przeciwko pozwanej Komendzie Wojewódzkiej Policji w O. o przywrócenie do pracy.

Sąd Okręgowy w całości podzielił argumentację Sądu pierwszej instancji prowadzącą do uznania, że prawdziwą przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę powodowi była utrata zaufania spowodowana niedozwoloną krytyką pracodawcy, a to „podaniem przez powoda niezgodnej z rzeczywistością informacji odnośnie polityki kadrowej Komendy Wojewódzkiej Policji w O., odnośnie systemu naboru pracowników, a także tendencyjne przekazanie informacji ma temat wydatkowania środków publicznych”. A zatem okoliczności sprawy jednoznacznie wskazują, że powód dopuścił się niedozwolonej krytyki pracodawcy, której zarówno treść, jak i forma wyraźnie przekroczyła dozwolone jej granice i w rezultacie doprowadziła do utraty zaufania.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł imieniem powoda jego pełnomocnik z wyboru. Zaskarżając wyrok w całości, wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, o zasądzenie od pozwanej na rzecz skarżącego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych, a także o rozpoznanie skargi na rozprawie. W osobnym piśmie z dnia 9 lutego 2016 r. pełnomocnik z urzędu skarżącego, ustanowiony przez Sąd pierwszej instancji po wywiedzeniu skargi kasacyjnej, wniósł o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym udzielonej z urzędu.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawach:

- 1) naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie: a) art. 233 k.p.c. w związku z art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. przez pominięcie raportu komendanta A. K. oraz listu do skarżącego w rozważaniach dotyczących rzeczywistych przyczyn złożenia skarżącemu wypowiedzenia umowy o pracę, co skutkowało błędną oceną zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz wyciągnięciem nieuprawnionych wniosków o rzeczywistych przyczynach tego wypowiedzenia, mimo formalnego ich dopuszczenia na rozprawie w dniu 28 maja 2015 r., b) art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. przez niewłaściwą kontrolę instancyjną zaskarżonego orzeczenia i przyjęcie nieuprawnionej tezy, że skarżący „nie przedstawił żadnych argumentów, które mogłyby podważyć poczynione przez Sąd ustalenia”,

podczas gdy w apelacji znajduje się szereg argumentów w tej kwestii, wspartych pominiętymi przez Sąd Okręgowy dowodami w postaci raportu z dnia 27 lutego 2014 r. oraz listu do pozwanej, c) art. 233 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez przyjęcie za prawdziwą tezy, że Komendant Wojewódzkiej Policji w O. „bezsprzecznie wiedział o zasadach i procedurach wyłaniania kandydatów na wolne stanowiska i ich zachowaniu przy obsadzaniu oraz o faktach związanych ze zmianami organizacyjnymi KWP w O.", a także przez dowolne stwierdzenie, iż „dla każdego statystycznego Polaka wiadomym było, że (...) mowa jest o [...] KWP, a nie żadnej innej",

- 2) naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 45 k.p. w związku z art. 54 ust. 1 Konstytucji RP i art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przez uznanie za uzasadnione wypowiedzenie umowy o pracę, mimo że krytyka pozwanej dokonana przez skarżącego mieściła się w granicach uprawnienia do wyrażania swoich poglądów i podyktowana była jego troską o interes publiczny oraz dobrze pojęty interes pracodawcy.

Według skarżącego za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia jej oczywiste uzasadnienie „w odniesieniu do podstawy kasacyjnej wskazującej na naruszenie przepisów postępowania regulujących sposób gromadzenia i oceny materiału dowodowego w sprawie, podstawę dokonywania przez sąd ustaleń faktycznych, a także zasady motywowania rozstrzygnięcia w pisemnym uzasadnieniu oraz reguły kontroli instancyjnej”.

Jednocześnie skarżący wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które sprowadza się do pytania, „czy konkretne przyczyny uzasadniające utratę zaufania wskazane przez pracodawcę w wypowiedzeniu umowy o pracę, w świetle brzmienia przepisu art. 45 k.p., powinny być tego rodzaju, że pracodawca musi mieć obiektywną możliwość uznania, że są rzeczywiste w dacie składania takiego oświadczenia, czy też wystarczającym jest, aby okazały się one prawdziwe w przyszłości, pomimo iż w chwili ich podawania w oświadczeniu pracodawca nie miał możliwości zweryfikowania lub po prostu nie zweryfikował ich prawdziwości”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana Komenda Wojewódzka Policji w O. wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący wskazuje na przesłankę oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) i występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Taka sytuacja wymaga na wstępie uwagi o charakterze porządkującym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi, a można wręcz stwierdzić, że jest błędem logicznym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990 oraz z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 343/13, LEX nr 1523355).

Odnosząc się do przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zauważyć jednak należy, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia warunków właściwych dla tej przesłanki przedsądu, z uwagi na brak wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na pierwszy rzut oka. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). Jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej

wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Ponadto z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r. I UK 218/07, LEX nr 375616 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r. II UK 317/07 LEX nr 84293; z dnia 9 maja 2008 r. II PK 11/08 LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r. I UK 11/08 LEX nr 1491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r. II UK 38/08 LEX nr 494134). Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK

414/12, LEX nr 1675171). Wniesiona skarga w żadnym zakresie wymienionych wyżej warunków nie spełnia.

Z kolei dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, czy z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Takich wymogów nie spełnia przedstawione w skardze „zagadnienie prawne”, sprowadzające się do pytania, czy pracodawca zwalniający pracownika z powodu utraty zaufania musi mieć obiektywną możliwość uznania, że przyczyny utraty zaufania są rzeczywiste w dacie składania takiego oświadczenia, czy też wystarczy, aby okazały się prawdziwe w przyszłości. Tak sformułowany problem, jak i wywody skargi kasacyjnej, zdaje się sugerować, że w chwili składania oświadczenia o wypowiedzeniu pracodawca nie miał wiedzy o tym, czy przyczyny utraty zaufania są rzeczywiste. Sytuacja taka nie ma jednak miejsca w sprawie, co czyni sformułowane w skardze zagadnienie pozornym na tle stanu faktycznego ustalonego w sprawie. Jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany, skarżącemu wypowiedziano umowę o pracę z powodu utraty zaufania. Natomiast przyczyną utraty zaufania były „niedozwolona krytyka pracodawcy, podanie niezgodnej z rzeczywistością informacji odnośnie polityki kadrowej Komendy Wojewódzkiej Policji w O., systemu naboru pracowników”, a także „tendencyjne przekazanie informacji na temat wydatkowania środków publicznych i przekazanie wyżej wymienionej informacji w takiej formie”. W dacie składania oświadczenia o wypowiedzeniu umowy o pracę przyczyna utraty zaufania do skarżącego rzeczywiście istniała, gdyż stosownie do ustaleń Sądów obu instancji, wypowiedź opublikowana przez skarżącego w internecie w dniu 26 lutego 2014 r. przekraczała granice dopuszczalnej krytyki pracodawcy bowiem miała „charakter insynuujący, obraźliwy i lekceważący”, co wynikało „z faktu ujawnienia publicznie okoliczności niezwyfikowanych przez powoda”, opartych „w części na plotkach” i przypuszczeniach skarżącego. Pracodawca utracił zaufanie do skarżącego, ponieważ ten dopuścił się publicznej krytyki pracodawcy, z pominięciem drogi służbowej, o czym pracodawca wiedział w dniu składania oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy o pracę.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego od dawna utrata zaufania do pracownika jest uważana za usprawiedliwioną przyczynę wypowiedzenia umowy o pracę, jeżeli znajduje oparcie w przesłankach natury obiektywnej oraz racjonalnej i nie jest wynikiem arbitralnych ocen lub subiektywnych uprzedzeń (por. wyrok z dnia 25 listopada 1997 r., I PKN 385/97, OSNAPIUS 1998 nr 18, poz. 538 oraz z dnia 5

marca 1999 r., I PKN 623/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 343). Utrata zaufania uzasadnia wypowiedzenie umowy o pracę na czas nieokreślony, jeżeli pracownikowi można postawić zarzut nadużycia zaufania pracodawcy, choćby w sposób niestanowiący naruszenia obowiązków pracowniczych (por. wyrok z dnia 14 października 2004 r., I PK 697/03, OSNP 2005 nr 11, poz. 159). Dotyczy to też sytuacji, gdy zachowanie pracownika nie nosi cech zawinienia, jeżeli w konkretnych okolicznościach utrata zaufania jest usprawiedliwiona w tym znaczeniu, że od pracodawcy nie można wymagać, by nadal darzył pracownika niezbędnym zaufaniem (por. wyrok z dnia 7 września 1999 r., I PKN 257/99, OSNAPiUS 2001 nr 1, poz. 14), a wzbudzające nieufność zachowanie pracownika podlega ocenie niezależnie od jego intencji. Ocena dotyczy zdarzeń powodujących utratę zaufania i jeżeli charakter tych zdarzeń wywołuje nieufność, na ocenę nie ma wpływu dotychczasowe należyte wykonywanie przez pracownika jego obowiązków (por. wyrok z dnia 10 sierpnia 2000 r., I PKN 1/00, OSNAPiUS 2002 nr 5, poz. 112). Z kolei w wyroku z dnia 12 lipca 2001 r., I PKN 539/00 (OSNP 2003 nr 11, poz. 267), Sąd Najwyższy uznał, że niemożność porozumienia się i współpracy przełożonego z pracownikiem, wynikająca z ich odmiennej wizji prowadzenia zakładu pracy, wyrażająca się dezaprobatą pracownika dla zmian organizacyjnych i przejawiająca się w sposobie wykonywania obowiązków pracowniczych, może stanowić przyczynę utraty do niego zaufania pracodawcy i uzasadniać wypowiedzenie umowy o pracę. W wyroku z dnia 23 września 2004 r., I PK 487/03 (Pr.Pracy 2005 nr 5, poz. 3), Sąd Najwyższy wskazał, że choćby brak entuzjazmu i aprobaty decyzji przełożonego ze strony pracownika wynikał z jego rzeczywistej troski o zakład i najgłębszego przekonania o słuszności swoich racji, może być on przyczyną braku możliwości porozumienia, a w konsekwencji także utraty zaufania. Próby realizacji własnych wizji uzdrawiania sytuacji zakładu prowadzą w skrajnych przypadkach do chaosu i anarchii. Przekroczenie przez pracownika dopuszczalnych granic krytyki poczynąń pracodawcy, określającego cele i metody ich osiągania w ramach prowadzonej przez niego działalności, może stanowić uzasadnienie wypowiedzenia umowy o pracę na czas nieokreślony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1997 r., I PKN 433/97, OSNP 1998 nr 21, poz. 626). O ile pracownik ma prawo do konstruktywnej krytyki poczynąń

pracodawcy oraz stosunków panujących w zakładzie pracy. Krytyka ta musi być jednak uzasadniona, wyrażana w odpowiedniej formie i z zachowaniem określonych granic (por. wyrok z dnia 19 marca 2014 r., I PK 187/13, M.P.Pr. 2014 nr 10, poz. 506).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na zasadzie art. 98 k.p.c.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek pełnomocnika z urzędu o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu bowiem skarga kasacyjna została wniesiona i sporządzona przez adwokata P.B. w dniu 29 sierpnia 2015 r., jako pełnomocnika z wyboru, o czym świadczy treść pełnomocnictwa dołączonego do skargi. Natomiast ten sam pełnomocnik został ustanowiony w sprawie, jako pełnomocnik z urzędu, na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w O. z dnia 31 sierpnia 2015 r. (art. 118 § 1 k.p.c.) a „podejmowane czynności w postępowaniu kasacyjnym ograniczyły się do wniesienia pisma o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, które nie zostały pokryte przez powoda w jakiegokolwiek części”. Skoro skarga kasacyjna nie została sporządzona i wniesiona przez pełnomocnika z urzędu, to zgodnie z § 13 ust. 4 pkt 2 w związku z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.), brak jest podstaw, aby kosztami tymi obciążyć Skarb Państwa.